

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	BABEŞ–BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
1.2 Kar	FIZIKA
1.3 Intézet	MAGYAR FIZIKA INTÉZET
1.4 Szakterület	FIZIKA / ALKALMAZOTT MÉRNÖKI TUDOMÁNYOK
1.5 Képzési szint	LICENSZ
1.6 Szak / Képesítés	FIZIKA / MÉRNÖKI FIZIKA

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve				Termodinamika és hőtan / Termodinamică și căldură			
2.2 Az előadásért felelős tanár neve				Sándor Bulcsú			
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve				Sárközi Zsuzsa			
2.4 A laboratóriumi gyakorlatért felelős tanár neve				Sárközi Zsuzsa			
2.5 Tanulmányi év	1	2.6 Félév	2	2.7 Értékelés módja	E	2.8 Tantárgy típusa	DF / DD

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	7	melyből:					
3.2 előadás	3	3.3 szeminárium	2	3.4 laboratóriumi gyakorlat	2		
3.5 Tantervben szereplő össz-óraszám	98	melyből:					
3.6 előadás	42	3.7 szeminárium	28	3.8 laboratóriumi gyakorlat	28		
A tanulmányi idő elosztása:							óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása							14
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás							3
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása							28
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)							4
Vizsgák							6
Más tevékenységek:							1
3.9 Egyéni munka össz-óraszama	56						
3.10 A félév össz-óraszama	154						
3.11 Kreditszám	6						

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	mechanika előadás/szeminárium/laborgyakorlat-on való részvétel
4.2 Kompetenciabeli	matematika érettségi minimumfeltételei

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	- előadóterem, tábla/whiteboard, színes kréta/marker, demonstrációs kísérleti berendezések a szertárból, projektor, ernyő, számítógép, videokonferencia platform (Zoom/Teams), online oktatási platform (Moodle/Teams), webkamera
5.2 A szeminárium lebonyolításának feltételei	- szemináriumterem, tábla, példatárak, videokonferencia platform (Zoom/Teams), online oktatási platform (Moodle/Teams), webkamera
5.3 A laboratóriumi gyakorlatok lebonyolításának feltételei	- felszerelt laboratórium, számítógép, kísérlet-leírások (laboratóriumi jegyzet), videokonferencia platform (Zoom/Teams), online oktatási platform (Moodle/Teams), webkamera

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<p>C1. A fizika törvényeinek és elveinek megfelelő azonosítása és használata.</p> <p>C2. Adatelemző és adatfeldolgozó szoftvercsomagok és informatikai rendszerek használata.</p> <p>C3. Fizika feladatok adott feltételek mellett történő megoldása, numerikus és statisztikai módszerek segítségével.</p> <p>C4. Fizikai ismeretek alkalmazása úgy kapcsolódó területekről származó feladatokban, mint megszokott laboratóriumi eszközökkel végzett kísérletek esetén.</p> <p>C5. Oktató, tudományos és népszerűsítő jellegű információk elemzése és kommunikálása a fizikában. Szoftverek és virtuális eszközök fejlesztése és használata fizikai feladatok megoldásában.</p> <p>C6. Fizikai kérdések interdiszciplináris megközelítése.</p>
Transzverzális kompetenciák	<p>CT1. Szakmai feladatok hatékony és felelősségteljes ellátása a deontológiai jogszabályok betartásával.</p> <p>CT2. Csapatmunkában való hatékony részvétel különböző beosztásokban. A szakmai szerepek és felelősségek munkacsoporton belüli azonosítása, hatékony kommunikációs technikák alkalmazása, illetve csapatmunkában való hatékony részvétel különböző beosztásokban.</p> <p>CT3. Az információk, a kommunikációs források és a szakmai képzések hatékony felhasználása úgy anyanyelven, mint idegennyelven is. Továbbtanulásra való lehetőségek felismerése, az erőforrások és a tanulási technikák kamatoztatása a szakmai előmenetel érdekében.</p>

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	logikus gondolkodás fejlesztése, mérés-technikai ismeretek
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> ● a diák tudja alkalmazni az elsajátított hőtani fogalmakat, ● ismerje fel a hőtani törvényeket és ok-okozati összefüggéseket

	<p>a mindennapi életben is,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● tudjon magasabb szintű hőtan-feladatot megoldani, ● tudjon középiskolai szintű feladatot összeállítani, ● ismerjen alapvető mérési módszereket, ● tudja megbecsülni és értékelni egy mérés pontosságát, ● legyen jártas a kísérleti módszerek használatában és a laboratóriumi jegyzőkönyv írásában
--	---

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Bevezető. Kinetikai hőelmélet, állapothatározók. A termodinamika posztulátumai. Hőmérséklet. Az ideális gáz nyomása. Az ideális gáz állapotegyenlete.	- előadás, szemléltetés, demonstrációs kísérletek	- az előadások látogatása nem kötelező, de ajánlott
A molekulák sebesség és energia szerinti eloszlása. A molekulák jellegzetes sebességei. Közepes szabad úthossz.		
Hőmennyiség, munka, a termodinamika első főtétele. Fajhő, molhő. Az ideális gáz térfogatváltozásakor végzett munka. Adiabaticus és politrop folyamat.		
Transzport-jelenségek. Diffúzió, hővezetés, belsőúrlódás.		
Vákuumtechnika. Reális gáz, állapotdiagramok, állapotegyenlet.		
Kritikus állapothatározók. A reális gáz belső energiája. Gázok cseppfolyósítása, rendkívüli fizikai jelenségek alacsony hőmérsékleten.		
Molekuláris jelenségek folyadékokban Párolgás. Felületi jelenségek. Felületi feszültség, határfelületi feszültség, hajszálcsövesség.		
Oldatok, ozmózis. A termodinamika második főtétele. A hőerőgép modellje, Carnot-féle körfolyamat.		
Entrópia. Az entrópia fizikai jelentése. Abszolút negatív hőmérséklet.		
Körfolyamatok, termodinamikai potenciálok módszere. Gibbs-Helmholtz egyenletek.		
A sugárzás termodinamikája. A termodinamikai egyensúly általános feltétele.		
A termodinamikai egyensúly egyedi feltételei. Heterogén termodinamikai rendszer		

egyensúlyának feltétele, Gibbs-féle fázisszabály.		
Fázisátalakulások: első, másodfajú.		
A termodinamika harmadik főtétele. Az abszolút nulla hőmérséklet kérdése.		
Könyvészet <ul style="list-style-type: none"> ● Filep Emőd, Néda Árpád: Hőtán, 2003, Ábel Kiadó, Kolozsvár ● A. N. Matveev: Molecular Physics, 1985, Mir Publishers Moscow ● A. C. Zemansky: Heat and Thermodynamics, 1968, McGraw-Hill B.C ● Néda Árpád: Hőtán I-II, 1987, Editura U.B.B., Kolozsvár ● Tichy Géza, Kojnok József: Hőtán, 2001, Typotex kiadó, Budapest ● Budó Ágoston: Kísérleti fizika I., 1970, Tankönyvkiadó, Budapest ● R. Feynman, R. Leighton, M. Sands: Mai fizika IV, 1970, Műszaki könyvkiadó, Budapest ● Pop Iuliu: Fizica generala, 1970, Ed. Did. si Ped. Bucuresti ● Gábos Zoltán: Termodinamica fenomenologica, 1959, Ed. Acad. Bucuresti 		
8.2 Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Hőtágulás. Hőmérséklet-meghatározás.	- feladatmegoldás, egyéni és csoportmunka, irányított beszélgetés	- a szemináriumokon való részvétel kötelező, maximum három hiányzás megengedett - minden szemináriumon a hallgatók házi feladatot kapnak, amit a következő alkalomra elkészítenek; ezekre kapott osztályzatok átlaga teszi ki a végső jegy 15 %-át.
Az ideális gáz állapotegyenlete, állapotváltozások.		
A molekulák sebesség és energia szerinti eloszlása. A molekulák jellegzetes sebességei.		
Hőmenyiség, munka, a termodinamika első főtétele.		
Adiabatikus és politropikus folyamatok.		
Transzport-jelenségek. Diffúzió, hővezetés, belsőátlódás.		
Reális gáz. Van der Waals-modell.		
Felületi feszültség, határfelületi feszültség, hajszálcsövesség. Görbületi nyomás.		
A termodinamika második főtétele. A hőerőgép modellje, Carnot-féle körfolyamat.		
Fontosabb körfolyamatok.		
Körfolyamatok.		
Entrópia.		
Körfolyamatok, termodinamikai potenciálok módszere.		
Könyvészet <ul style="list-style-type: none"> ● Füstöss László: Hőtán feladatok, Műegyetemi Kiadó, Budapest, 1998 ● C. Plavitu, I. Petrea et al.: Fizica moleculara – probleme, Ed. Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1978 		
8.3 Laboratóriumi gyakorlatok	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

Munkavédelmi szabályok. Csoport-beosztás. Mérés és hibaszámítás.	- egyéni és csoportos munka kis, 2-3 fős csoportokban, irányított beszélgetés	- a laboratóriumi gyakorlaton való részvétel kötelező - a félév során egy hiányzás megengedett - pótlási lehetőség más laborcsoporttal vagy közös megegyezés alapján egyetlen alkalommal a félév során
Fajhő meghatározása.		
Hőtágulási együttható meghatározása.		
Az ideális gáztörvények ellenőrzése.		
Sebességeloszlás modellezése Galton-táblával.		
A levegő adiabatikus kitevőjének meghatározása.		
Laboratóriumi kollokvium.		
Felületi feszültség meghatározásának módszerei.		
Oldatok felületi feszültségének koncentrációfüggése.		
A hővezetési együttható meghatározása.		
Gázok belső súrlódási együtthatójának meghatározása.		
Párolgáshő mérése.		
Laboratóriumi kollokvium.		
Könyvészet		
<ul style="list-style-type: none"> ● Néda Árpád, Járai-Szabó Ferenc, Sárközi Zsuzsa, Deák Róbert: Laboratóriumi jegyzet – Mechanika, Hőtan, Presa Universitara, Kolozsvár, 2006 		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A tantárgy célkitűzések felállításánál, annak tartalmi tervezésénél és a sikeres teljesítési feltételek megadásánál az iskolai oktatás és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem földrajzi szomszédságában és vonzáskörében található tudományegyetemek (Universitatea Bucureşti, Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iaşi, Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest, Debreceni Tudományegyetem, stb.) tanterveit és tananyagait, illetve a kutatóintézetek (Institutul Naţional de Cercetare Dezvoltare pentru Tehnologii Izotopice și Moleculare INCDTIM Cluj-Napoca, stb.) és a különböző magáncégek vagy magánvállalatok (Bosch, Continental, Codespring, Emerson, stb.) munkapiaci igényeit vettük figyelembe.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Az előadás anyagának ismerete és megértése	évközi felmérő(k) feladatokból	20%
		írásbeli vizsga feladatokból	20%
		szóbeli vizsga	30%
10.5 Szeminárium	Házi feladatlapok helyes megoldása	hetente beadott házi feladatok kritériumrendszer szerinti pontozása	15%
10.6 Laboratóriumi gyakorlatok	Laboratóriumi jegyzőkönyvek kiértékelése	a hetente leadott laboratóriumi jegyzőkönyvek közös kiértékelése	5%
	Gyakorlati jártasság megszerzésének ellenőrzése	szóbeli és gyakorlati vizsga (kollokvium két alkalommal)	10%

10.7 A teljesítmény minimumkövetelményei

- **Jelenlét:** a szemináriumi és laborgyakorlati részvétel kötelező (legfennebb 3 szemináriumi, illetve 1 laborgyakorlati igazolatlan hiányzás engedélyezett).
- A minimális átmenő jegy megszerzéséhez:
  - o Laboratóriumi gyakorlatok: jegyzőkönyvek elkészítése, átmenő osztályzat elérése a kollokviumi vizsgákon.
  - o Házi feladatlapok: átmenő osztályzat elérése a hetente beadott házi feladatokból.
  - o Írásbeli vizsga feladatmegoldásból: átmenő osztályzat elérése a feladatmegoldás ellenőrzése során.
  - o Szóbeli vizsga: az írásbeli vizsgát követő szóbeli vizsgára csak az a diák jelentkezhet, aki az előbbi feltételt teljesítette. A szóbeli vizsgán minimum-követelmény a bevezetett fogalmak (definíciók) 50%-ának ismerete.

Előadás felelőse

Sándor Bulcsú

Szeminárium felelőse

Sárközi Zsuzsa

**Laboratóriumi gyakorlat
felelőse**

Sárközi Zsuzsa

Kitöltés dátuma

2020.09.26.

Az intézeti jóváhagyás dátuma**Intézetigazgató**

Járai-Szabó Ferenc